

EL BUSTAL

Amèlia Cervera Sos

Josep Lluís Viciano Agramunt

Recordant l'amic Fidel Pons

0. INTRODUCCIÓ

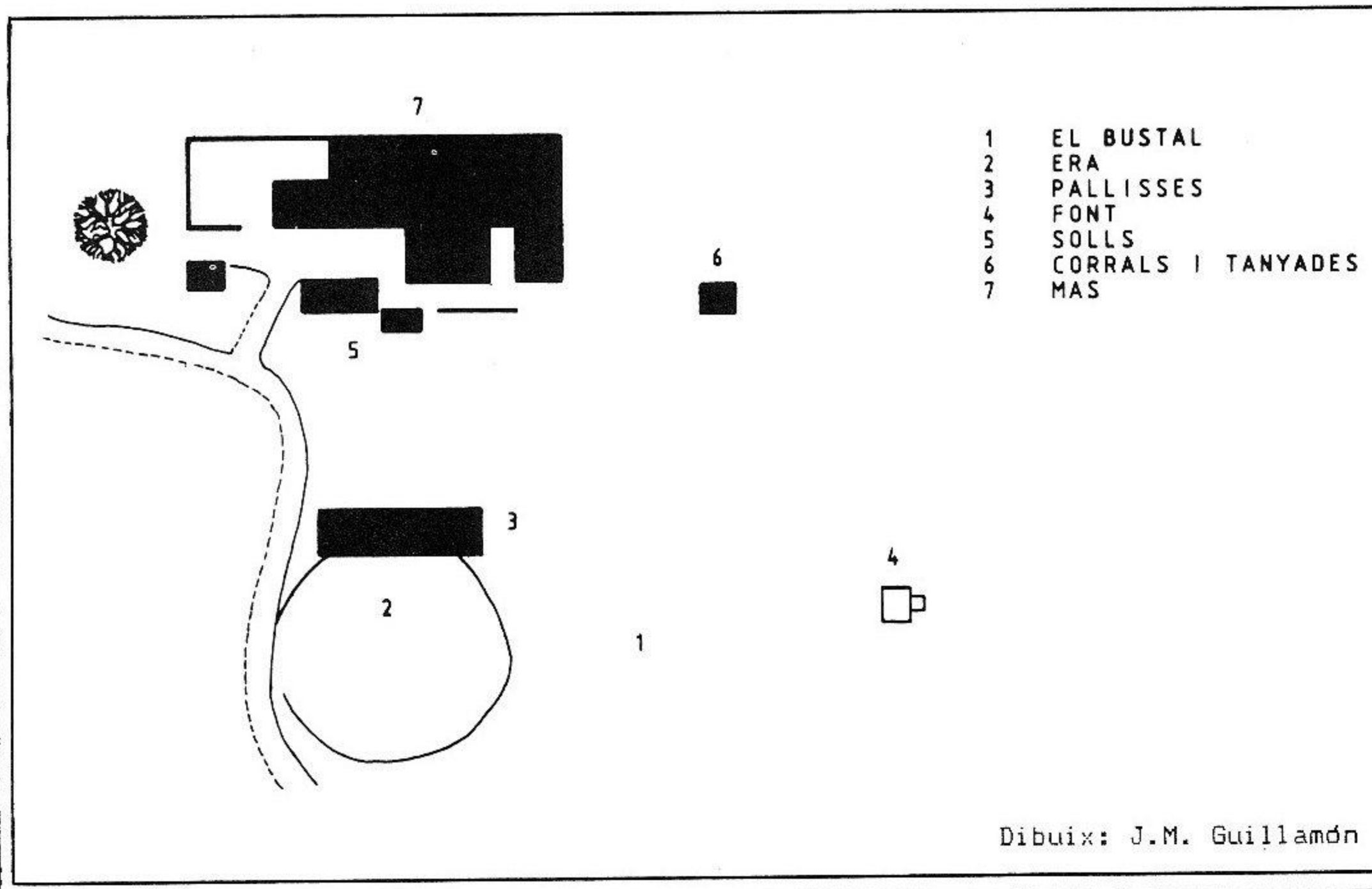
Una bona font d'informació, quan s'inicia la prospecció espeleològica d'un territori, és la documentació ramadera conservada als comptats arxius històrics municipals que resten. D'ella, a més d'abundància de topònims de cavitats, utilitzades com a mallades i sesters o assestadors en tots els temps, es pot traure la situació d'avencs i altres punts d'interès espeleològic que s'esmenten en fer la descripció dels camins ramaders. En algun cas, probablement, pel perill que poden representar per a la proximitat dels bestiaris. Això a més, ha provocat el naixement d'abundància de contalles sobre aqueixes cavitats. Un exemple d'açò pot ser el mític Avenc de Penyagolosa.

és en una repassada d'aquesta mena d'escrits quan trobem repetidament documentat el topònim bustal, que

coneixiem ja per anomenar-se així alguns indrets recorreguts en les nostres excursions: El Bustalet, d'Atzeneta; el Bustal, de Borriol; els Bustals, de la Serra d'en Garceran; el Bustal i el Bustal Blanc, de les Useres; el Bustal, de Vilafamés; els Bustalets, de Vistabella, etc.

1. DADES DOCUMENTALS

El topònim el trobem en la següent documentació consultada: *Llibre dels Camins de l'Herbatge*, de 1597, de la Tinença de Culla; *Establiments de la Vila de Vilafamés*, de 1630, en el capítol de les Mallades de la Vila; *Llibre de Fitades*, de 1560 a 1786, de Cabanes. Falta, però, en papers pareguts del terme de Xodos, del segle XVIII, i en un llibre d'Herbès que cobreix del segle XVI al XVIII.

1.1. Relació de bustals del *Llibre dels Camins de l'Herbatge*, de 1597.

- Atzeneta - Bustal de n'Arnalda
 - Bustal d'en Nebot
- Benassal - Bustal d'en Daudé
- Culla - El Bustal
 - Bustal d'en Aliaga
- Vistabella - Bustal de la Carrasca
 - Bustal d'en Canet
 - Bustalet més amunt
 - Bustalet més avall

1.2. Relació de bustals dels *Establiments de la Vila de Vilafamés*, de 1630.

- Bustal del Barranc d'en Burro
- El Bustal
- Bustal dels Caragols
- Bustal del Coll de Fenosa
- Bustal del Collet de les Saleres
- Bustal de la Coveta d'en Domingo Alegre
- Bustal de la Dresera
- Bustal d'en Feliu
- Bustal del Frontó del Baso
- Bustal de la Lloma de l'Arbosar
- Bustal del Morral de na Molinera
- Bustal dels Pallerets
- Bustal de la Regina
- Bustal d'en Sebrià
- Bustal de la Serreta de la Cova Paredada
- Bustal de la Talaiola
- Bustal del Tossal d'en Arques
- Bustal del Tossal de la Font

1.3. Bustals del *Llibre de Fitades*, de 1560 a 1786.

- Cabanes - Bustal d'en Fraga
 - Bustal de na Guasca

2. UNA ACEPTIÓ DEL TOPÒNIM

és en una recollida de dades per terres de l'Alt Maestrat, l'any 1975, quan trobem un significat del mot que, per la seua relació amb el medi rural tradicional, és interessant conèixer. Segons els nostres informadors, el bustal són els terrenys del mas per a ús comú dels veïns d'aquest, on es fan les eres, les palliseres, palleres, etc., i on es solten els animals per a que pasturen, si és prat. És de tots els veïns o hereus i no es pot partir.

Aquest terreny, en el mateix mas, el coneixiem indistintament amb els noms de *l'esgambí* o *el bustal*. I així passa en altres punts de l'Alt Maestrat. També en el mas, on vam poder consultar alguns papers, n'hi ha uns datats de 1876 amb una relació de béns i on es llegia el següent, transcrit literalment, que confirmava documentalment el significat del topònim:

"...cunto a la fuente de dicha Masia Notado al n 77 comprensivo de dos cuadros poco mas o menos lindes poniente y Norte Gregorio Belles Mediodia con el Bustal de la Masia..."

A terres de l'Alcalatén aquest espai es coneix per el pati del mas. Són també pati altres elements del medi d'aquest i fa anys un vell pastor ens va dir de la Font de la Cova, petit naixement d'aigua en l'interior d'una cavitat que, a més arredera un gamelló, una bassa i uns llavadors, que a ella tenien dret d'entrada tots els veïns de la rodalia, per ser pati. Relacionat amb açò darrer, en ramaderia, a terres de l'Alcalatén properes a Penyagolosa, pot tenir el mateix significat el mot *rodejador*, com a terreny que envolta una mallada. Així ho testimonien uns papers del segle XVIII, on diu:

"...pas que va a la cova del Llop, seguint pas avant per baix lo rodejador de la mallada de dita cova..."

3. BIBLIOGRAFIA

Andreu Valls, G.

"Los antiguos términos de Miravet, Albalat y Cabanes"
Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura,
tom LI (1975). pàgs.213-243.

Díaz Manteca, E.

Establiments de la vila de Vilafamés
Publicacions de l'Excel·lentíssima Diputació
Provincial de Castelló, 1982.